

KRUNO KRSTIĆ, HETERODOKSIJA I HETEROGRAFIJA

Suizdavačka bilješka

Književni povjesničar, prevoditelj i urednik Božidar Petrač zauzeo se o 110. obljetnici rođenja leksikografa, enciklopedista i erudita Krune Krstića pokloniti hrvatskoj kulturnoj i znanstvenoj javnosti reprezentativno izdanje njegovih studija, rasprava i članaka. Iako su se u različitim povodima u čast Krstiću pisali članci i obilježavali njegovi godovi, pa je tiskan i *Zbornik radova o Kruni Krstiću* (Zadar, 1998.), u kojem je zavodski kolega Mladen Švab sastavio i prvu Krstićevu iscrpnu bibliografiju, ovako reprezentativnoga presjeka kroz Krstićevo djelo nije bilo.

Krunoslav je Krstić s prvim uredničkim naraštajem postavio u Leksikografskom zavodu temelje modernoj hrvatskoj općoj i strukovnoj leksikografiji i enciklopedistici, oslanjajući se na izdanja glasovitih europskih izdavača s višedesetljetnim iskustvom, poput Brockhousa, Dudena, Laroussea, Treccanija, Garzantija, Webstera. Pri tom nije zanemarena ni nacionalna sastavnica, koja je redovito obrađivana i u člancima općih enciklopedija, a punu je afirmaciju doživjela u *Hrvatskom biografskom leksikonu*, kojemu je upravo Krstić autor prvoga koncepta (1973.). *HBL* danas predstavlja, i još će dugo predstavljati, jedno od temeljnih zavodskih leksikografskih izdanja. U njegovu 8. svesku (slovo K, 2013.), može se naći i prvi sveobuhvatni leksikografski članak o Kruni Krstiću iz pera kolegice Nataše Bašić, autorice nekoliko radova o Krstiću, koja je i ovoj knjizi pridonijela korisnim napomenama. Svoj dug prema Kruni Krstiću Zavod iskazuje ovom prigodom uključujući se u suizdavaštvo Krstićevih izabranih djela s Društvom hrvatskih književnika i Glasom Koncila, koji pak nastavlja objavljivati radove o često konstitutivnim, ali nerijetko zapostavljenim stvarateljima hrvatske kulture. Jedan je od takvih i Krunoslav Krstić.

Ova Krstićeva zbirka tekstova u izboru urednika Božidara Petrača svakako je najpreglednije djelo samih Krstićevih djela, ali i najpotpunije djelo o Krstiću. Uvršteni članci, rasprave i studije obuhvaćaju sva važnija područja u kojima je djelovao kao polihistor, poliglot, kulturni povjesničar, a po meni, posebno kao filozof koji se usudio izići iz filozofije *per se* i krenuti prema predmetnosti filozofije u povijesti, jeziku, životu i društvu. Životopis Krune Krstića na kraju knjige urednik je Petrač upotupio pogovorom u kojem je sistematizirao i ocijenio glavne skupine Krstićevih radova, domete njegovih raznovrsnih interesa, kao i njegovih odnosa prema ljudima, njihovu djelovanju i međuodnosima. To je pogovor bez prigovora – zato što ujedno zaključuje i otvara pitanja povezanosti egzistencijalnoga elementa jedne iznimne osobnosti i njezina javnoga, znanstvenoga, filozofijskoga i praktičnoga angažmana u ne samo složenom nego i u krajnje rizičnom razdoblju hrvatske povijesti i samoga nacionalnoga opstanka. U njem će čitatelj naći i odgovore kao odgovore i dileme kao

dileme jednoga prijelomnoga povijesnoga vremena koje je odredilo sudbine naraštaja prije nas, te u mnogo čem i naše vlastite današnje putanje.

U ovoj kratkoj bilješci nije potrebno izdvajati pojedine „komplekse pitanja“ koji su kod Petrača i potpunije obrađeni i kritički dokumentirani, a u Krstićevim tekstovima imaju izvorni i uvijek jasan oblik i potvrdu. Ali, možda bi se moglo reći da će pojedini takvi „kompleksi“, posebno oni najrazvikaniji, kao što je Krstićev odnos prema hrvatskom i srpskom jeziku, ili odnos prema Krleži, svojim konačnim objavljivanjem u suvremenosti mnoge navesti da s više razumijevanja a i smirujuće empatije sagledaju njihovo ondašnje i sadašnje značenje i da u tom prepoznaju i starija nesuglasja i novija suglasja koje donosi povijest ako ju se želi razumjeti. Možda je Krležina heterodoksija na ljevici bila (i ostala) poznatija od Krstićeve heterodoksije spram intelektualnih obzora građanskih krugova svojega doba, vjerskih ili sekularnih. Ali i Krstić je dospio biti heterodoks, odgurnut najprije karijerno, poslije i politički teško osumnjičen. Svakomu svoje, glasi jedan poznati epitaf – svakomu po mjeri vlastitih nadanja i iluzija.

Ako se svjetovi mogu sudarati, ipak se čini da se mogu i nadograđivati. Kad je Krleža u listopadu 1950. pokrenuo Leksikografski zavod kao ustanovu, užu su upravu isprva činili, uz Krležu, Mate Ujević, Petar Šegedin i Anđelko Malinar. Zahvaljujući ostavljenim zapisnicima znamo da je ta uprava ponekad dnevno zasjedala i po dva puta, ujutro i navečer, i analizirala što se u međuvremenu učinilo; odluka da se pokrene nešto veliko morala je biti vrlo čvrsta. Početkom travnja 1951. odlučeno je da se što prije angažira Kruno Krstić, koji je životario u „Mesoprometu“ u Zadru. Već u listopadu iste godine Krstić je započeo s radom u Zavodu. U doba nove podobnosti, u Zavodu se dakako našlo i podobnih, svakako stručnih radnika, ali čini se da su prevladavali oni nepodobni bez kojih se u enciklopedijski pothvat nije moglo, a po kojima je Zavod stekao „kodno“ ime: *Refugium peccatorum*. Oto Oppitz doveden je ravno iz zatvora jer mu je na nekoj svjedodžbi u potpisu stajalo pogrešno ime, Rikard Podhorsky ponio je nevjerojatnu titulu „trockista“, a arheolog Mirko Šeper, brat budućega kardinala i sveučilišni profesor, također robijaš, doveden je u Zavod 1953. s mjesta skladištara; bilo je još sličnih sudbina. Taj je naraštaj do godine 1970., kad je bio i najaktivniji, iznjedrio 15-ak najvažnijih zavodskih enciklopedijskih, leksikon-skih, rječničkih i drugih edicija. Sadašnjih 40-ak takvih edicija nije moguće zamisliti bez onih prvih, od općih i nacionalnih do strukovnih. Prilozi su Krune Krstića među najistaknutijima, od onih najsloženijih, istraživačkih, pa do samo naizgled banalnih, koje je s osobitom pomnjom valjalo stručno obraditi i napisati.

Imao sam povlasticu, doduše također pod egidom *Refugium peccatorum* (ali onom iz 1972.), sjediti posljednjih godina Krstićeva radnoga vijeka, točnije do njegova umirovljenja 1975., s njim u istoj sobi. Bavio sam se uredništvom modernije humanistike i društvenih znanosti. Ono starije već je ionako prije mene uglavnom uredio Krstić pa se tu možda trebao dodati tek pokoji suvremeniji redak literature. Međutim, to „novo“ za Krstića je već bilo staro. I nije bio samo F. de Saussure netko o kom

je Krstić pisao desetljećima prije nego što je u nas „otkriven“. Općenito, kad bih ja nešto „otkrio“, čak i kao kuriozum, Krstić je to nadopunjavao punim naslovima, mjestima i godinama nastanka. Mogao sam se i zalijeniti te namjesto vlastitoga rada pitati Krunu u kojega je uvijek bilo puno pa se i prelijevalo. Povezujem to s jednim događajem vezanim uz Krstićev dolazak u Zavod 1951. Prepričavalo se da je po završetku sastanka, Krleža dogovor s Krstićem zapečatio rukovanjem u sajamskom stilu, vjerojatno aludirajući na Krstićev izlazak iz zadarskoga „Mesoprometa“: „Dakle, kravu smo zakupili, sada ostaje vidjeti koliko će davati mlijeka“. Krstić mi osobno to nikad nije spomenuo, iako ga je takva vrsta „zakupa“ tada mogla zaboljeti. Ipak, mislim da ni kod Krleže nije bilo namjerne bahatosti, niti revanša za stare prijepore; Krleža je poslije Krstića i žustro branio od političkih hajki. Volio bih to razumjeti kao slobodu odnosa među ljudima koja nastaje kad su stari prijepori zaboravljeni, postali nevažni, ili nadvladani.

Uostalom, možda bi odnos između dvaju heterodoksa mogli prenijeti na odnos između dvaju heterografa. Pretpostavljam da mi ove nazive, pogotovo posljednji, Krstić ne bi odobrio, ali nadam se da bi se sa smislom posljednjeg ipak mogao složiti: različitije su oni pisali nego što su na kraju mislili – ljudi iz „zavađenih porodica“, ili ipak samo „posvađenih obitelji“.

Antun Vujić,
glavni ravnatelj Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža